

SVĚTOVÍ HISTORICI A ODBORNÍCI MÍŘÍ DO PRAHY: CO SKUTEČNĚ PŘINESL ROK 1945?

Mezinárodní konference „Rok 1945 v globálním kontextu“

Tisková zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů ze dne 14. 11. 2025

Ve dnech 18.–20. listopadu 2025 se v Lichtenštejnském paláci v Praze uskuteční mezinárodní odborná konference **Rok 1945 v globálním kontextu**. Konferenci pořádá Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) ve spolupráci s Evropskou sítí Paměť a solidarita (ENRS), Muzeem paměti XX. století a dalšími partnery. Akce se koná pod záštitou Roberta Řeháka, zvláštního zmocněnce Ministerstva zahraničních věcí pro oběti holokaustu, mezináboženský dialog a svobodu vyznání. Hlavním garantem konference je JUDr. Kamil Nedvědický, Ph.D., první náměstek ředitele ÚSTR. Jedním z důležitých bodů konference bude panel ředitelů institucí paměti ze zemí V4.

Konference nabídne prostor pro mezioborovou a mezinárodní diskusi historiků, politologů, sociologů, pedagogů i zástupců institucí paměti, kteří se budou věnovat nejen samotnému konci druhé světové války, ale také jeho dlouhodobým dopadům na politický, kulturní a společenský vývoj Evropy i světa. Cílem setkání je otevřít nové perspektivy na události roku 1945, porovnat zkušenosti různých zemí a prohloubit porozumění tomu, jak se tento přelomový rok promítl do kolektivní paměti a identity evropských národů.

Z programového hlediska bude jedním z nejvýznamnějších bodů **panel ředitelů institucí paměti**, který symbolicky propojí čtyři střeoevropské země a nabídne strategickou debatu o uchovávání historické paměti, vzdělávání o totalitních režimech a roli veřejných institucí v demokratické společnosti.

PŘEHODNOCENÍ ROKU 1945 – VÍTĚZSTVÍ, NEBO NOVÝ ZAČÁTEK NESVOBODY?

Konference si klade za cíl komplexně přehodnotit význam roku 1945 jako jednoho z nejdůležitějších milníků moderních dějin. Rok, který bývá spojován s porážkou nacismu a osvobozením Evropy, znamenal pro řadu národů střední a východní Evropy počátek nové totality – tentokrát sovětského typu.

„Rok 1945 bývá často vnímán výhradně jako okamžik vítězství a osvobození. Naše konference klade důraz na to, že pro mnoho národů střední a východní Evropy znamenal rovněž počátek nového podrobení a dlouhé éry nesvobody. Cílem je nabídnout komplexní, mezinárodní pohled na důsledky války, které se nejenom v Evropě táhnou dodnes,“ vysvětluje **Kamil Nedvědický**, odborný garant konference.

MEZINÁRODNÍ ROZMĚR, VÝRAZNÍ HOSTÉ A ČTRNÁCT PANELŮ

Třídenní program nabídne čtrnáct tematických bloků, které propojují vojenské, politické, kulturní i paměťové aspekty přelomového roku 1945. Konference zahájí 18. listopadu úvodní projevy **Kamila Nedvědického**, **Ladislava Kudrny** (ředitel ÚSTR), **Petra Blažka** (ředitel Muzea paměti XX. století), **Igy Raczynské** (ENRS) a **Roberta Řeháka** (MZV ČR).

Úvodní panel nabídne globální pohled na přelom roku 1945: vystoupí mimo jiné **prof. Igor Lukeš (Boston University)** s příspěvkem *Stalin's Diplomatic Maneuvers in Prewar Europe* a **Jacques Rupnik (Science Po)** s analýzou východoevropského kontextu konce války.

Naváže část věnovaná **vyvrcholení druhé světové války v Protektorátu Čechy a Morava**, v níž badatelé **Stanislav Kokoška**, **Magda Veselská**, **Jan Zumr** a **Jan Vajskebr** (všichni ÚSTR) představí nové poznatky o posledních týdnech nacistického teroru na českém území.

Další panely otevřou otázku **sovětsko-nacistické spolupráce v letech 1939–1941**, ideologických podobností obou režimů či propagandy jako nástroje moci. Zvláštní prostor bude věnován osudu Ukrajiny mezi nacismem a komunismem, **ale také** vztahu mezi holodomore a holocaustem. První den uzavře veřejná debata „**Jak je těžké zpracovávat rok 1945 ve filmu a literatuře**“, které se zúčastní režisér **Jan Svěrák**, herec **Ondřej Vetchý**, spisovatelka **Alice Horáčková** a historik **Petr Kopal (ÚSTR)**.

PANEL ŘEDITELŮ, SETKÁNÍ EVROPSKÝCH LÍDRŮ

Druhý den se program zaměří na **poválečnou obnovu a proměnu české společnosti** – s příspěvky například **Dity Homolové, Blanky Zubákové, Tomáše Zouzala a Petra Aneva (ÚSTR)**. Panel vedený **Petrem Blažkem** otevře debatu o **propagandě a budování kultů po roce 1945** a představí mladší generaci badatelů z akademického i muzejního prostředí.

Panel se zaměří na klíčové otázky spojené s uchováváním historické paměti, vzděláváním o totalitních režimech a na úlohu veřejných institucí v demokratických společnostech. Diskuse nabídne odborné i strategické pohledy zástupců čtyř střeoevropských institucí. **Ladislav Kudrna** (Ústav pro studium totalitních režimů, Česká republika) představí směřování ÚSTR, aktuální projekty zaměřené na výzkum a vzdělávání o totalitních obdobích 20. století a přiblíží roli Ústavu v mezinárodních iniciativách i spolupráci s partnery v regionu. **Karol Polejowski** (Institute of National Remembrance, Polsko) se zaměří na výzvy spojené s uchováváním historických pramenů, digitalizací archivních materiálů a na současné polské zkušenosti s prezentací dějin 20. století ve veřejném prostoru. **Réka Kiss** (The Committee of National Remembrance, Maďarsko) přiblíží přístupy k popularizaci moderních dějin, zapojování mladé generace do vzdělávacích projektů o období diktatur a otázky společenské odpovědnosti institucí paměti. **Jerguš Sivoš** (Ústav paměti národa, Slovensko) se bude věnovat tématu historické spravedlnosti, práci s pamětí obětí represí a etickým aspektům zveřejňování informací o činnosti bezpečnostních složek totalitních režimů.

Diskuse se dotkne také budoucnosti mezinárodní spolupráce mezi institucemi paměti, možností sdílení archivních zdrojů a nových forem prezentace historie v době digitálních médií a rostoucího vlivu dezinformací. Panel tak nabídne srovnání zkušeností a představí společné výzvy, jimž čelí instituce usilující o uchování historické paměti a podporu demokratických hodnot v současné Evropě.

Odpolední část nabídne i panel „**Rok 1945 jako český unikát – proč Češi vnímají rok 1945 odlišně než jiné národy**“, kde budou diskutovat **Igor Lukeš, Petr Placák a Martin Valenta**. Večer pak účastníci navštíví komentovanou prohlídku Černínského paláce.

Třetí den se konference zaměří na **uprchlíky mezi totalitami**, přiblíží sovětské represe vůči československým Židům a krajanům v letech 1939–1945 (**Adam Hradilek, Jan Dvořák, Anna Chlebina**) a v závěrečných blocích nabídne širší reflexi druhé světové války v kontextu 20. století i kulturní přesahy do umění a filmu.

Závěrečné shrnutí pronese **Kamil Nedvědický**, který zhodnotí hlavní výstupy konference a její význam pro současnou debatu o historické paměti.

„ROK 1945 NENÍ JEN DĚJINY – JE TO ZRCADLO EVROPY“

„Dnešní Evropa čelí mnoha výzvám – politickým, kulturním i bezpečnostním. Abychom jim rozuměli, musíme znát jejich historické kořeny. ÚSTR se dlouhodobě snaží vytvářet prostor pro otevřený, kritický a mezinárodní dialog o minulosti, která nás stále formuje. Po loňské úspěšné konferenci věnované (ne)vyrovnaní se s komunistickou minulostí, chceme letos přinést hlubší pohled na rok 1945 – nejen jako na konec války, ale i jako na začátek nové geopolitické éry. Rok 1945 není jen milník dějin, nýbrž také zrcadlo, v němž se odráží dnešní Evropa. Pokud si připomeneme složitost tehdejších rozhodnutí, můžeme lépe porozumět i dilematům současnosti,“ uzavřel Ladislav Kudrna, ředitel ÚSTR.

ÚSTR A MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Ústav pro studium totalitních režimů dlouhodobě patří mezi klíčové instituce, které propojují akademickou práci s veřejnou debatou o paměti 20. století. Každoročně pořádá mezinárodní konference s výrazným odborným i společenským přesahem.

Navazuje tak například na úspěšnou konferenci **(Ne)vyrovnání se s komunistickou minulostí (říjen 2024)**, která přilákala odborníky z více než deseti zemí a stala se důležitým fórem pro diskusi o spravedlnosti, paměti a historické odpovědnosti.

Konference **Rok 1945 v globálním kontextu** bude každý den živě přenášena streamem na sociálních sítích ÚSTR – Facebooku a YouTube.

SLEDUJTE NÁS DÁLE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH:

[Facebook](#)

[Instagram](#)

[X \(Twitter\)](#)

[YouTube](#)

KONTAKT PRO NOVINÁŘE:

Petra Jungwirthová, vedoucí odd. komunikace/ tisková mluvčí

M: 770 172 146 EM: press@ustrcr.cz

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ (ÚSTR) je organizační složkou státu, do jehož činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. (Činnost a poslání ÚSTR jsou ukotveny Zákonem o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek 181/2007 Sb. ze dne 8. 6. 2007). Definuje se jako paměťová instituce zkoumající dobu nacistické okupace 1939–45 a dobu komunistické nadvlády 1948–1989. Poskytuje veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňuje informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců, vydává a šíří publikace, pořádá výstavy, semináře, odborné konference a diskuse. Spolupracuje s vědeckými, kulturními, vzdělávacími a dalšími institucemi za účelem výměny informací a zkušeností v odborných otázkách, stejně tak se zahraničními institucemi a osobami, které mají obdobné zaměření. Podřízenou organizací ÚSTR je **Archiv bezpečnostních složek (ABS)**, který spravuje veškeré písemnosti všech bezpečnostních složek z doby nacismu i komunismu, tedy nejenom Státní bezpečnosti, ale i Veřejné bezpečnosti, civilní a vojenské rozvědky. Ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů je Ladislav Kudrna www.ustrcr.cz